

Instytut Pamięci Narodowej - Szczecin

<https://szczecin.ipn.gov.pl/pl9/aktualnosci/189348,Uroczystosc-odsloniecia-pomnika-Ofiar-Operacji-Antypolskiej-NKWD-1937-1938-i-Zagady.html>
03.05.2024, 20:23

Uroczystość odsłonięcia pomnika Ofiar Operacji Antypolskiej NKWD 1937-1938 i Zagłady Nadberezynców - Kołobrzeg, 11 sierpnia 2023

11 sierpnia 2023 r. w Kołobrzegu odbyły się uroczystości odsłonięcia pomnika Ofiar Operacji Antypolskiej NKWD 1937-1938 i Zagłady Nadberezynców.

Pomnik powstał z inicjatywy stowarzyszenia Społeczny Komitet Budowy Pomnika Ofiar Operacji Antypolskiej NKWD 1937-1938 i Zagłady Nadberezyńców w Kołobrzegu. Starania o postawienie monumentu zajęły 5 lat. Miejsce pamięci powstało przy ulicy VI Dywizji Piechoty na wysokości cmentarza miejskiego. Głównym fundatorem jest Kancelaria Premiera Rady Ministrów, która przekazała na ten cel ponad 900 tysięcy złotych. Oddział IPN w Szczecinie reprezentował Dyrektor Oddziału Krzysztof Męciński.

Operacja Antypolska NKWD

W wyniku podpisania traktatu ryskiego 18 marca 1921 r., kończącego wojnę polsko-bolszewicką, w granicach kształtującego się ZSRS pozostało ponad 1,2 mln Polaków. Władze na Kremlu prześladowały Polaków m.in. z powodu ich silnego poczucia tożsamości narodowej, przywiązania do własnej kultury oraz religii rzymskokatolickiej, a także za opór przeciw ateizacji i sowietyzacji życia publicznego czy kolektywizacji wsi. Pewną odwilż w polityce Józefa Stalina wobec Polaków przyniosło utworzenie dwóch polskich rejonów narodowych, cieszących się względną autonomią kulturalno-językową. W 1925 r. utworzono tzw. Marchlewszczyznę w obwodzie wołyńskim Ukraińskiej SRS, a w 1932 r. tzw. Dzierżyńszczyznę w obwodzie mińskim Białoruskiej SRS. W zamierzeniach władz miały one stanowić załączek nowej republiki sowieckiej, skąd do Polski miał trafić ogień rewolucji. W obu rejonach tworzono w duchu komunistycznym polskie szkoły i teatry.

Wydawano polskojęzyczne gazety oraz książki. Mimo to Polaków w dalszym ciągu traktowano jako „element niepewny”, swoistą V kolumnę przed przewidywaną wojną z II Rzeczpospolitą i państwami zachodniej Europy. Wkrótce po rozpoczęciu „operacji kułackiej”, w ramach której przeprowadzano masowe represje wobec przeciwników władzy sowieckiej, szef NKWD Nikołaj Jeżow podpisał 11 sierpnia 1937 r. rozkaz nr 00485 o

rozpoczęciu „operacji polskiej”. Aresztowanych oskarżano o przynależność do nieistniejącej od 1921 r. Polskiej Organizacji Wojskowej (POW), zarzucając im prowadzenie działalności szpiegowsko-wywrotowej na rzecz II RP. Z dokumentów ujawnionych przez historyków rosyjskiego „Memoriału” wynika, że podczas tej akcji aresztowano ponad 143 tys. osób. Spośród nich 139 tys. skazano, w tym co najmniej 111 tys. na karę śmierci (80% spośród aresztowanych). Blisko 30 tys. Polaków zesłano do łagrów. Według rosyjskiego badacza Nikołaja Iwanowa Polaków zabijano 36 razy częściej niż innych obywateli ZSRS.